

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa K. K.
przeciwko H. S. i W. S.- wspólnikom spółki cywilnej I. w B.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 września 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku
z dnia 30 czerwca 2021 r., sygn. akt V Pa 20/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanych kwotę 240
(dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 30 czerwca 2021 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez pozwanych H. S. i W. S.- wspólników spółki cywilnej „I.” w B. od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 17 marca 2021 r., zmienił ten wyrok w punktach I, III, IV i V oraz oddalił powództwo K. K. o odszkodowanie za nieuzasadnione i niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę łączącej go z pozwanymi, a także rozstrzygnął o kosztach postępowania za obie instancje.

Powód K. K. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 30 czerwca 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości i

zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 45 § 1 k.p. i art. 8 k.p., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest: art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 385 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Sugerowane przez siebie zagadnienia prawne zawarł w pytaniach: (-) czy w okresie pandemii interes pracodawcy podlega silniejszej ochronie niż interes pojedynczego pracownika, którego sytuacja osobista, prywatna, materialna jest znana pracodawcy z uwagi na długoletnie zatrudnienie ? Jak w takiej sytuacji powinien być stosowany art. 8 k.p. i czy każdy pracownik nieakceptujący propozycji swojego pracodawcy, zmierzającej do istotnego zredukowania jego wynagrodzenia za pracę przy zachowaniu dotychczasowego wymiaru czasu pracy, naraża się na utratę pracy ? (-) czy podjęcie pertraktacji z pracodawcą dotyczących warunków dalszej współpracy w okresie pandemii i odrzucenie propozycji składanych sobie wzajemnie przez strony stosunku pracy prowadzi w sposób uzasadniony do definitywnego wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi przez pracodawcę, którego propozycji ten pracownik nie przyjął (art. 30 § 4 k.p. w zw. z 45 § 1 k.p.) ? czy uzasadnia raczej zastosowanie tzw. wypowiedzenia zmieniającego (art. 42 § 1 i 3 k.p.) ? (-) czy zastosowanie kryteriów doboru pracowników do zwolnienia powinno nastąpić wyłącznie w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na tożsamyh stanowiskach pracy, czy również w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na stanowiskach w znacznym stopniu podobnych (i jaki stopień podobieństwa jest przy tym wymagany), a także, czy można standaryzować stanowiska pracy w powyższym kontekście przez pryzmat wykonywanego zadania głównego - wspólnego dla wszystkich pracowników tego samego działu, z którego są oni rozliczani (np. sprzedaż części zamiennych), aby nie naruszyć art. 30 § 4 k.p. w zw. z 45 § 1 k.p. ?

Uzasadniając oczywistą zasadność skargi (pomimo podnoszonego powyżej występowania istotnych zagadnień prawnych), skarżący podniósł z kolei, że wynika ona ze zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenia powództwa w następstwie nieprawidłowo ustalonego przez Sąd Okręgowy stanu faktycznego,

oparcia rozstrzygnięcia na nieistniejących dowodach i bezpodstawnych twierdzeniach zawartych dopiero w apelacji pozwanych (w odpowiedzi na apelację i podczas rozprawy apelacyjnej strona powodowa wnioskowała o ich pominięcie jako spóźnionych i nieudowodnionych), zamiast na dowodach zebranych i przeprowadzonych przez Sąd Rejonowy oraz niekwestionowanych przez stronę pozwaną, w razie potrzeby uzupełnionych w trakcie postępowania apelacyjnego przez Sąd Okręgowy, co jednak nie nastąpiło.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które

wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Z kolei skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej

wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Wbrew odmiennemu stanowisku wyrażonemu w tym wniosku, w sprawie nie występują bowiem sugerowane tam istotne zagadnienia prawne. Dwa pierwsze pytania sformułowane przez skarżącego pozostają zresztą poza dokonanymi w sprawie ustaleniami faktycznymi, istotnymi dla oceny zasadności i zgodności z prawem wypowiedzenia umowy o pracę w sądowym postępowaniu zainicjowanym wniesionym przez pracownika pozwem o odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem lub nieuzasadnionego rozwiązania umowy o pracę w tym trybie, jeśli zważyć, że przyczyną wypowiedzenia (podaną przez pracodawcę) nie była przecież odmowa zawarcia porozumienia zmieniającego warunki płacowe, lecz likwidacja stanowiska pracy spowodowana trudną sytuacją ekonomiczną pracodawcy i spadek przychodów na skutek epidemii koronawirusa COVID-19. Podane w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę przyczyny tej decyzji przesądzały zaś o tym, iż spór przed sądem pracy mógł się toczyć tylko w ich granicach (por. pośród wielu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2010 r., II PK 306/09, LEX nr 602696).

Należy też wyjaśnić, że zmiana struktury organizacyjnej zakładu pracy, implikująca zmniejszenie stanu zatrudnienia, uznawana jest w doktrynie i judykaturze za uzasadnioną przyczynę rozwiązania lub zmiany treści stosunku pracy, jeśli ma rzeczywisty, a nie pozorny charakter i nie jest jedynie pretekstem dla zwolnienia konkretnego pracownika. W sprawach toczących się z odwołań pracowników od wypowiedzenia rozwiązującego lub zmieniającego nie leży w gestii sądów pracy analizowanie przyczyn, które skłoniły pracodawcę do podjęcia działań restrukturyzacyjnych, ani dokonywanie oceny, czy wdrożona reorganizacja zapewni lepsze niż dotychczas funkcjonowanie całego zakładu lub jego poszczególnych części. To pracodawca decyduje o tym, w jakiej strukturze organizacyjnej chce dalej prowadzić swoją działalność i realizować cele tej działalności i to on ponosi ryzyko wadliwych decyzji w tym zakresie. Reorganizacja może zaś polegać na całkowitej likwidacji konkretnych stanowisk pracy i tworzeniu w to miejsce nowych. Może też przybrać postać merytorycznych przekształceń istniejących już stanowisk pracy w drodze częściowego rozdziału i łączenia w odmienny niż dotychczas sposób zadań przypisanych do poszczególnych stanowisk. Proces ten z reguły wymusza na pracodawcy analizę, którzy z zatrudnionych w zakładzie lub jego reorganizowanej komórce pracownicy najlepiej sprostają obowiązkom na tak przekształconych stanowiskach, a konsekwencją tej oceny bywa konieczność dokonania stosownych przesunięć kadrowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2014 r., I PK 65/14, LEX nr 1545028).

Odpowiedź na trzecie ze sformułowanych przez skarżącego pytań jest natomiast oczywista, co powoduje, że i ono nie może zostać uznane za istotne zagadnienie prawne. Potrzeba badania zastosowania kryteriów doboru pracowników do zwolnienia w przypadku zmniejszenia stanu (redukcji) zatrudnienia spowodowanego zmianami organizacyjnymi przeprowadzanymi przez pracodawcę występuje wówczas, gdy mamy do czynienia z większą liczbą pracowników zatrudnionych na tożsamy (analogicznych) lub co najmniej porównywalnych stanowiskach (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 marca 2015 r., I PK 183/14, LEX nr 1678951; z dnia 11 marca 2015 r., III PK 115/14, LEX nr 1683410 oraz z dnia 19 stycznia 2016 r., I PK 72/15, LEX nr 2005653). Problem jednak w tym, że jak ustalił Sąd drugiej instancji, stanowisko zajmowane przez skarżącego,

którego dotyczyła likwidacja, było stanowiskiem nie tylko formalnie, ale także faktycznie wyodrębnionym w strukturze organizacyjnej pracodawcy. Różnice między tym stanowiskiem a stanowiskami pozostałych sprzedawców polegały zaś na istotnie zwiększonym zakresie obowiązków. Skarżącemu, zajmującemu stanowisko kierownika działu sprzedaży części zamiennych do samochodów osobowych, podlegało bowiem pięciu sprzedawców, dla których ustalał grafiki pracy, a nadto tylko on zajmował się reklamacjami, kompletując dokumentację w tym zakresie. Po likwidacji stanowiska zajmowanego przez skarżącego, jego obowiązki związane z ustalaniem grafików przejęła z kolei współwłaścicielka pozwanego zakładu pracy, a czynności związane z reklamacjami pracy zostały (za dodatkowym wynagrodzeniem) powierzone jednemu ze sprzedawców. Dokonana przez pracodawcę reorganizacja nie miała więc charakteru pozornego. W tej zaś sytuacji problem związany z badaniem kryteriów doboru pracowników do zwolnienia w sprawie nie występował.

Wymaga przy tym podkreślenia, że z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, którego przepisy stanowiły rzeczywistą podstawę rozstrzygnięcia zawartego w tym orzeczeniu.

O potrzebie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przekonuje również ta część ocenianego wniosku, w której skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi. W tym zakresie Sąd Najwyższy stwierdza przede wszystkim, że istotą postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c., sąd drugiej instancji rozpoznaje bowiem sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Rozpoznanie „sprawy” w granicach apelacji oznacza zaś, że sąd drugiej instancji nie koncentruje się jedynie na ocenie zasadności zarzutów apelacyjnych, lecz rozstrzyga merytorycznie o zasadności zgłoszonych roszczeń procesowych. W orzecznictwie podkreśla się, że jakkolwiek postępowanie apelacyjne jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje

charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia. W konsekwencji może, a jeżeli je dostrzeże – powinien, naprawić wszystkie naruszenia prawa materialnego, niezależnie od tego, czy zostały wyknięte w apelacji, pod warunkiem, że mieszczą się w granicach zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 października 2002 r., III CZP 62/02, OSNC 2004 nr 1, poz. 7). Sąd odwoławczy ma nie tylko uprawnienie, ale obowiązek rozważenia na nowo całego zabranego w sprawie materiału oraz jego własnej oceny (art. 382 k.p.c.), przy uwzględnieniu zasad wynikających z art. 233 § 1 k.p.c. (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., I PK 169/05, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 93). Oznacza to, że sąd drugiej instancji ma z jednej strony pełną swobodę jurysdykcyjną (bo rozpoznaje „sprawę”), z drugiej natomiast ciąży na nim obowiązek rozważenia wszystkich zarzutów i wniosków podniesionych w apelacji oraz zgłoszonych w pismach procesowych składanych w toku postępowania apelacyjnego. Wynikający z art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza zarówno bezwzględny zakaz wykraczania przez sąd drugiej instancji poza te granice, jak też nakaz wzięcia pod uwagę i rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2007 r., II PK 318/06, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 344 i z 5 grudnia 2007 r., II PK 122/07, LEX nr 499160).

W ocenie Sądu Najwyższego, Sąd drugiej instancji w taki właśnie sposób rozpoznał sprawę w postępowaniu apelacyjnym, dokonując ponownej oceny materiału dowodowego zebranego w toku postępowania pierwszoinstancyjnego (w tym między innymi zeznań samego skarżącego oraz świadków, a także dowodów z dokumentów) i na tej podstawie, a nie jak twierdzi skarżący, na podstawie „nieistniejących dowodów i bezpodstawnych twierdzeń zawartych w apelacji pozwanych”, czyniąc własne ustalenia faktyczne, które poddał następnie subsumcji pod właściwe przepisy prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy jest zatem zdania, że skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba merytorycznego rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w

odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, orzekł jak w sentencji postanowienia.

[as]